

تمییز

اهداف درس:

- آشنایی با تمییز، ویژگی ها و کارکرد آن در جمله.
- آشنایی با انواع تمییز، ویژگی های هر یک از آنان و تفاوت میان آن ها.
- آشنایی با انواع تمییز عدد (صریح و کنایه).

گاهی در برخی از جملات ابهام و پیچیدگی وجود دارد که باعث می شود مخاطب مقصود جمله را به خوبی متوجه نشود، لذا کلمه یا عبارتی در ادامه می آید که آن ابهام و پیچیدگی را از کلام بر دارد و معنا و مفهوم عبارت واضح شود که در عربی به این کلمه «تمییز» گفته می شود که در فارسی نیز موجود است مانند: حسن از علی **از نظر اخلاق** بهتر است با آمدن کلمه ی «اخلاق» مفهوم عبارت واضح و روشن شد زیرا بهتر بودن حسن را در یک ویژگی مشخص نشان می دهد.

در عربی نیز با آمدن تمییز از جمله ابهام زدایی می شود که دارای چند شاخص است:

(۱) جامد است (۲) نکره است (۳) منصوب است ← هذا كأسٌ **عسلاً**
در مثال بالا «عسل» بیانگر محتوای درون کاسه است که با اندکی تأمل در می یابیم که هم جامد است و نکره و منصوب.

تمییز مفرد ابهام را از یک کلمه بر می دارد که معمولاً آن کلمه وزن / مساحت / عدد / حجم یا پیمانه است یعنی با آمدن پس از موارد مذکور از آن ها رفع ابهام می کند که مثال هر یک به ترتیب ذکر خواهد شد:

وزن: هذا رطلٌ زیتاً (رطل واحد وزن است): این یک رطل روغن است.

مساحت: هذا مترٌ أرضاً: این یک متر زمین است.

عدد: دو نوع است: صریح و کنایه که ما اکنون تمییز عدد صریح را بیان می کنیم و تمییز عدد کنایه در ادامه خواهد آمد: هذا **عشرون** قلماً: این ۲۰ مداد است.

پیمانه: هذا كأسٌ فُمحاً: این یک کاسه گندم است.

همان طور که دیدید اگر تمییز در ادامه هر یک از وزن و مساحت و عدد و پیمانه نمی آمد، جمله واضح نبوده و مخاطب نمی توانست مفهوم روشنی از کلام در یابد.

نوع دیگر تمییز، **تمییز نسبت** است که ابهام را از جمله ی قبل از خودش بر می دارد اما تفاوت آن با تمییز مفرد این است که تمییز نسبت پیش از آن نقش دیگری در جمله بوده و اکنون از آن نقش به تمییز منتقل شده است:

محمد اکثر منک علماً: محمد از نظر علم از تو بیشتر است که در فارسی روان می گوئیم: علم محمد از تو بیشتر است در واقع چنین می گوئیم: تمییز مفرد اصل ندارد یعنی نمی توان آن را تبدیل به چیز دیگری کرد ولی تمییز نسبت اصل دارد.

نکته:

روش تشخیص اصل تمییز نسبت:

اگر در جمله فعل نداشتیم تمییز ما در اصل مبتدا بوده که اکنون تبدیل به تمیز شده و اگر فعل داشتیم و فعل ما لازم بود، تمییز در اصل فاعل بوده و اگر فعل ما متعدی باشد تمییز در اصل مفعول بوده است.

تمرین: انواع تمییز مفرد و تمییز نسبت را در عبارات زیر ببینید:

- لیس عندی قدرُ خردلةٍ ذهباً: تمییز مفرد (ذات) که چون بعد از «وزن» (قدر خردلة) آمده **تمییز مفرد** است.
- أنت أعرق القوم نسباً: **تمییز نسبت** است چون ابهام را از جمله بر داشته و در اصل مبتدا بوده است و اصل آن چنین است: تسد بک أعرق القوم: نسب تو اصل ترین نسب هاست.
- زرنا الحقلُ راءً: **تمییز نسبت** است که در اصل مفعول به بوده زیرا فعل ما متعدی است و اصل آن چنین است: زرنا البر فی الحقل: در زمین گندم کاشتیم.
- ما فی السد ماء مقدرٌ راحة سحاباً: **تمییز مفرد (ذات)** (که چون بعد از حجم (مقدار راحة) آمده تمییز مفرد است.

نکته:

- بعد از «اسم تفضیل» و کلماتی همچون «لأ - إمتلاً - إزداد و کفی» و نیز «یر و شر» حتماً تمییز می آید: کفی بالله شهیداً: در این عبارت با اینکه «شهیداً» مشتق است- و ما گفتیم که تمییز حتماً باید جامد باشد- اما چون بعد از «کفی» آمده تمییز می باشد.
- پیش از این بیان کردیم که تمییز مفرد که بعد از عدد می آید شامل عدد صریح و عدد کنایه است که عدد صریح را توضیح دادیم و اما عدد کنایه:
- تمییز عدد کنایه تمییزی است که پس از حرف «کم» می آید؛ «کم» در عربی یا استفهامی است- در قالب سؤال مطرح می شود- و یا خبری است که هر یک ویژگیهای منحصر به فردی دارد.**
- «کم» استفهامی: کم کتاباً قرأته؟ (چند کتاب خواندی؟)**
- همان طور که مشاهده کردید تمییزی که پس از «کم» استفهامی واقع شود **مفرد و منصوب** است.
- اما **تمییز «کم» خبری** مجرور به حرف جر «مین» می باشد: «کم من کتاب لی» (چه کتابی دارم.!).